

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.16>

УДК 330:00

Г. Є. Павлова,

*д. е. н., професор, декан факультету обліку і фінансів,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1400-7348>

Ю. В. Масюк,

*к. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи
та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-6339-3011>

О. П. Атамас,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7511-8586>

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У НАУКОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

H. Pavlova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Accounting and Finance, Dnipro State Agrarian University of Economics

I. Masiuk,

PhD in Economics, Professor, Professor of the Department of the Department of Finance, Banking and Insurance, Dnipro State Agrarian University of Economics

O. Atamas,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Taxation and Financial and Economic Security Management Dnipro State Agrarian University of Economic

THE ROLE OF INFORMATION SUPPORT IN SCIENTIFIC ECONOMIC RESEARCH

Зазначено, що наукова інформація слугує як теоретичною, так і експериментальною основою для досягнення цілей дослідження та розв'язання поставлених завдань. Вона підтверджує обґрунтованість, достовірність і новизну наукових положень, формується в результаті роботи наукових колективів і окремих дослідників, а також фіксується у вигляді понять, тверджень, теорій та гіпотез, сприяючи розвитку науки.

Дослідження цієї теми ускладнюється тим, що сучасне суспільство функціонує в умовах високої невизначеності, швидких змін і прискореного розвитку технологій. Це спричиняє наслідки, які в умовах глобалізації та інтернаціоналізації загострюють не лише соціальні, а й економічні та екологічні виклики. Багато актуальних проблем виникають у нових реаліях, де наявного досвіду недостатньо для їх ефективного вирішення.

Розкрито значення інформаційного забезпечення у проведенні наукових досліджень, визначено основні етапи пошуку та збору наукової інформації, проаналізовано її джерела, а також продемонстровано можливості

доступу і використання дослідниками глобальної мережі Інтернет та цифрових ресурсів для здійснення науково-дослідної діяльності здобувачів закладів вищої освіти.

Стверджено, що джерела наукової інформації можна класифікувати таким чином: наукові монографії, статті, тези, доповіді, реферати, наукові звіти, збірники праць, препринти, матеріали конференцій, періодичні видання (газети, журнали, бюлетені, календарі, експрес-інформації), навчальні видання (підручники, курси лекцій, навчальні посібники, хрестоматії, методичні рекомендації), довідкові видання (довідники, словники, енциклопедії, термінологічні словники, розмовники), методичні матеріали, спеціальні випуски технічних видань, патентно-ліцензійні публікації, стандарти, брошури, дисертації, рецензії.

Наукова інформація розширює уявлення про наукові комунікації та відкриває нові можливості для підвищення якості науково-дослідної роботи. Пошук наукової інформації відбувається через бібліотеки, бібліотечно-інформаційні установи, загальнодержавні служби науково-технічної інформації, Інтернет, електронні бібліотеки та цифрові архіви. Якісне інформаційне забезпечення є ключовим фактором у розвитку економічних наук і практики, сприяючи ефективному використанню ресурсів і досягненню сталого розвитку.

It is noted that scientific information serves as both a theoretical and experimental basis for achieving research goals and solving tasks. It confirms the validity, reliability and novelty of scientific positions, is formed as a result of the work of scientific teams and individual researchers, and is also recorded in the form of concepts, statements, theories and hypotheses, contributing to the development of science.

The study of this topic is complicated by the fact that modern society functions in conditions of high uncertainty, rapid change, and accelerated technological development. This has consequences that, in the context of

globalization and internationalization, exacerbate not only social but also economic and environmental challenges. Many urgent problems arise in new realities where the existing experience is not enough to solve them effectively.

The article reveals the importance of information support in conducting scientific research, identifies the main stages of search and collection of scientific information, analyzes its sources, and demonstrates the possibilities of access to and use of the global Internet and digital resources by researchers for research activities of higher education institutions.

It is argued that sources of scientific information can be classified as follows: scientific monographs, articles, abstracts, reports, abstracts, scientific reports, collections of works, preprints, conference materials, periodicals (newspapers, magazines, newsletters, calendars, express information), educational publications (textbooks, courses of lectures, study guides textbooks, methodological guidelines), reference publications (reference books, dictionaries, encyclopedias, terminology dictionaries, phrasebooks), methodological materials, special issues of technical publications, patent and license publications, standards, brochures, dissertations, reviews.

Scientific information expands the understanding of scientific communications and opens up new opportunities for improving the quality of research work. The search for scientific information is carried out through libraries, library and information institutions, national scientific and technical information services, the Internet, electronic libraries and digital archives. High-quality information support is a key factor in the development of economic sciences and practice, contributing to the efficient use of resources and achieving sustainable development.

Ключові слова: *роль, інформаційне забезпечення, наука, економічні дослідження.*

Keywords: *role, information support, science, economic research.*

Постановка проблеми. Проведення наукового дослідження вимагає належного забезпечення науковою інформацією. Інформаційне забезпечення охоплює сукупність наукових даних та методів їх пошуку, обробки, збереження, систематизації й аналізу для подальшого використання в науковій діяльності. Наукова інформація слугує як теоретичною, так і експериментальною основою для досягнення цілей дослідження та розв'язання поставлених завдань. Вона підтверджує обґрунтованість, достовірність і новизну наукових положень, формується в результаті роботи наукових колективів і окремих дослідників, а також фіксується у вигляді понять, тверджень, теорій та гіпотез, сприяючи розвитку науки.

У процесі реалізації стратегії сучасної освіти відбуваються масштабні суспільні трансформації, що супроводжуються глобальними інтеграційними процесами в різних сферах. Реформування вищої освіти, розробка сучасної методології науково-дослідної діяльності та освітнього процесу вимагають активної участі університетських бібліотек. Вони традиційно виконують роль ключових центрів інформаційного забезпечення навчальної та наукової діяльності, сприяють обміну знаннями й надають широкий спектр інформаційних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження цієї теми ускладнюється тим, що сучасне суспільство функціонує в умовах високої невизначеності, швидких змін і прискореного розвитку технологій. Це спричиняє наслідки, які в умовах глобалізації та інтернаціоналізації загострюють не лише соціальні, а й економічні та екологічні виклики. Багато актуальних проблем виникають у нових реаліях, де наявного досвіду недостатньо для їх ефективного вирішення.

Швидке зростання обсягів інформації вимагає від сучасних науковців не лише вміння проводити дослідження в умовах інформаційного перевантаження, а й ефективно працювати та приймати обґрунтовані рішення. У нових соціально-економічних реаліях інтерес до наукових

досліджень зростає, оскільки недостатнє володіння методологічними та методичними знаннями значно обмежує можливості дослідників.

У наукових дослідженнях питання організації науково-дослідницької діяльності здобувачів розглядають Л. Ф. Авдєєва, С. Б. Бєляєв, Т. М. Васютіна, І. Я. Лернер, О. І. Ляшенко. Характерні особливості, специфіку та різновиди наукової діяльності у закладах вищої освіти висвітлено в роботах Ю. В. Васильєва, Ф. Н. Волкова, Г. А. Засобіна та інших науковців. Пошуково-дослідницька діяльність є важливою складовою наукової роботи здобувачів, сприяючи їхній професійній підготовці та розвитку навичок творчого використання досягнень науково-технічного прогресу.

У статті проаналізовано вимоги законів України «Про інформацію», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність [2-4], наказів та інших керівних документів Міністерства освіти і науки України щодо наукової інформації, а також праці низки вітчизняних вчених із зазначеної проблематики, зокрема В. Андрійчука [1], Г. Січкаренко [5], В. Тулайдан [6] та ін.

Мета дослідження. Розкрити значення інформаційного забезпечення у проведенні наукових досліджень, визначити основні етапи пошуку та збору наукової інформації, проаналізувати її джерела, а також продемонструвати можливості доступу і використання дослідниками глобальної мережі Інтернет та цифрових ресурсів для здійснення науково-дослідної діяльності здобувачів закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукова інформація – це логічно обґрунтовані відомості, отримані в процесі пізнання, які об'єктивно відображають закономірності навколишнього світу. Вона містить достовірні й повні дані про розвиток природи, суспільства та людини, зафіксовані в наукових документах, і використовується в суспільно-історичній діяльності.

Згідно із Законом України «Про інформацію», основними принципами інформаційних відносин є: забезпечення права на інформацію, відкритість і

свобода її обміну, об'єктивність і достовірність, повнота та точність, а також законність отримання, використання, поширення й збереження інформації.

Право на отримання інформації належить усім громадянам України, а також юридичним особам і державним установам. Для забезпечення інформаційних потреб органи державної влади та місцевого самоврядування створюють спеціалізовані інформаційні служби, системи, мережі, бази та банки даних [6].

Здобувачі вищої освіти, відповідно до положень Закону України «Про інформацію», Закону України «Про вищу освіту» та Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», мають право на вільний доступ до всіх видів відкритої наукової інформації. Вони можуть використовувати інформаційні ресурси закладів вищої освіти, наукових установ, бібліотек та державних архівів України для здійснення наукових досліджень [2-4].

Для науковців важливо дотримуватися основних принципів формування наукової інформації, зокрема:

- актуальність – інформація має відображати реальний стан об'єкта дослідження на конкретний момент часу;
- достовірність – підтвердження того, що отримані результати є правдивими та обґрунтованими;
- точність – відтворення об'єктивного стану та динаміки розвитку досліджуваного об'єкта;
- інформаційна узгодженість – подання даних у такій системі показників, яка виключає суперечності у висновках і забезпечує узгодженість первинних та отриманих результатів;
- релевантність – відповідність отриманої інформації запиту користувача, з урахуванням роботи з даними, які можуть не належати безпосередньо до предмета дослідження.

Наукова інформація зберігається переважно в наукових виданнях та джерелах, які містяться у фондах бібліотек і архівах [5].

Джерела наукової інформації можна класифікувати таким чином: наукові монографії, статті, тези, доповіді, реферати, наукові звіти, збірники праць, препринти, матеріали конференцій, періодичні видання (газети, журнали, бюлетені, календарі, експрес-інформації), навчальні видання (підручники, курси лекцій, навчальні посібники, хрестоматії, методичні рекомендації), довідкові видання (довідники, словники, енциклопедії, термінологічні словники, розмовники), методичні матеріали, спеціальні випуски технічних видань, патентно-ліцензійні публікації, стандарти, брошури, дисертації, рецензії.

Інформаційне забезпечення економічних наук – це комплекс систем, методів і ресурсів, спрямованих на формування, обробку, зберігання, аналіз та використання інформації, необхідної для вирішення теоретичних і практичних завдань у сфері економіки. Інформація в економічних науках є ключовим ресурсом для прийняття рішень, прогнозування і розробки стратегій. Вона включає дані про:

- економічні процеси і явища (наприклад, ринкові тренди, макроекономічні показники);
- ресурси і їх розподіл;
- поведінку економічних суб'єктів (підприємств, споживачів, держави).

Основу інформаційного забезпечення складають: первинні дані – зібрані безпосередньо під час досліджень (анкетування, опитування, статистичні спостереження) та вторинні дані – дані, отримані з існуючих джерел (статистика, аналітичні звіти, наукові праці).

Що стосується особливості інформаційного забезпечення економічних наук, то вони поділяються на наступні позиції, а саме:

1. Мультидисциплінарний характер - економічна інформація тісно пов'язана з іншими сферами знань, такими як соціологія, математика, інформаційні технології, екологія тощо. Це зумовлює потребу в інтеграції різних типів даних.

2. Динамічність та актуальність - економічні процеси швидко змінюються, тому інформація має бути актуальною. Застарілі дані можуть призвести до хибних висновків.

3. Різноманітність джерел - Інформація може надходити з офіційних статистичних органів, фінансових установ, дослідницьких компаній, відкритих баз даних тощо.

4. Цифровізація та автоматизація - сучасне інформаційне забезпечення активно використовує інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), системи управління базами даних (СУБД), штучний інтелект, великі дані (Big Data).

5. Аналітична обробка- інформація не лише збирається, але й проходить багатоступеневу обробку: систематизацію, візуалізацію, прогнозування за допомогою аналітичних інструментів.

6. Правове регулювання та етика - дотримання законів щодо обробки персональних даних, конфіденційності інформації та захисту інтелектуальної власності є обов'язковим елементом [6].

У науково-дослідній діяльності важливу роль відіграє процес пошуку та збору наукової інформації. За оцінками, близько 50% часу дослідника йде на пошук необхідної інформації. Вміння швидко знаходити та обробляти релевантні дані з теми дослідження є важливою частиною наукового процесу. Інформаційний пошук охоплює комплекс дій, спрямованих на виявлення матеріалів і документів, що необхідні для дослідження. Пошук, аналіз і обробка джерел дозволяють оцінити ступінь вивченості теми, підготувати огляд літератури та сформувати список використаних джерел.

З кожним роком процес пошуку необхідної інформації стає все складнішим. Тому для дослідника важливо володіти основними принципами інформаційного пошуку та вміти організувати цей процес. Пошукові методи можуть бути різними: ручний, який здійснюється за допомогою бібліографічних карток, картотек та каталогів, а також механічний і автоматизований.

Бібліотеки та архіви містять величезний обсяг інформації, яку потрібно вміти знаходити для використання в дослідженнях. Для цього важливо знати відповідну термінологію. Глибоке розуміння термінів та їх змісту, а також специфіки галузевої інформації дозволяє досліднику швидко знаходити, обробляти, узагальнювати і ефективно використовувати дані для вирішення наукових завдань.

Вихідну інформацію можна знайти в загальних та спеціалізованих енциклопедіях, а також у списках літератури, що додаються до тематичних і оглядових робіт, пов'язаних із темою дослідження. У цьому випадку пошук здійснюється в антихронологічному порядку — від більш нових джерел до старіших. Такий підхід до пошуку дозволяє швидше досягти бажаного результату.

Висновки та пропозиції для подальших досліджень. Наукова інформація розширює уявлення про наукові комунікації та відкриває нові можливості для підвищення якості науково-дослідної роботи. Пошук наукової інформації відбувається через бібліотеки, бібліотечно-інформаційні установи, загальнодержавні служби науково-технічної інформації, Інтернет, електронні бібліотеки та цифрові архіви. Здатність швидко знаходити і обробляти необхідну інформацію за допомогою сучасних інформаційних технологій є важливою для здобувачів наукового ступеня доктора філософії та є критично важливим етапом у процесі наукового дослідження. Якісне інформаційне забезпечення є ключовим фактором у розвитку економічних наук і практики, сприяючи ефективному використанню ресурсів і досягненню сталого розвитку.

Література

1. Андрійчук В. Г. Сутнісний аспект методології наукових досліджень. *Економіка агропромислового комплексу*. 2016. № 7. С. 87-94.
2. Про вищу освіту: Закон України : від 01.07.2014, № 1556-VII (зі змінами). Законодавство України / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 30.01.2025).

3. Про інформацію : Закон України : від 02.10.1992 № 2657-XII (зі змінами). Законодавство України / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 30.01.2025).

4. Про наукову та науково-технічну діяльність : Закон України : від 26.11.2016, № 848-VIII. Законодавство України / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 30.01.2025).

5. Січкаренко Г. Г. Документні джерела інформації: навч. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2018. 212 с.

6. Тулайдан В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Ужгород : ДВНЗ Ужгород. Нац. ун-т, 2017. 105 с.

References

1. Andriychuk, V.G. (2016), «An essential aspect of the methodology of scientific research», *Ekonomika ahropromyslovoho kompleksu*, vol.7, pp. 87-94.

2. Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine «On higher education», available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (Accessed 30 January 2025).

3. Verkhovna Rada of Ukraine (1992), The Law of Ukraine «On information», available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (Accessed 30 January 2025).

4. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine «On scientific and scientific-technical activity», available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (Accessed 30 January 2025).

5. Sichkarenko, G.G. (2018), *Dokumentni dzherela informatsii* [Documentary sources of information], Pereyaslav-Khmel'nyts'kyi, Ukraine.

6. Tulaidan, V. (2017), *Osnovy naukovykh doslidzhen*, [Fundamentals of scientific research], DVNZ Nats. un-t, Uzhhorod, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2025 р.